

**28^{ος} ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ**

«ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ»

- « Α) Ποια η σχέση μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων και δημοσίου συμφέροντος.
Αναφέρετε ένα παράδειγμα.
Β) Αναφέρετε τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Κράτους Δικαίου».**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

- Ιστορική αναδρομή της θεσμοθέτησης των ατομικών δικαιωμάτων σε Ευρώπη και Ελλάδα, μετάβαση απο το απολυταρχικό στο φιλελεύθερο κράτος, Bill of Rights (1688), Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη κατά τη Γαλλική Επανάσταση του 1789 κλπ. **(βλ. «Ταβλαδωράκη Ε.,Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Λειτουργίας του Κράτους εκδ.Γκιούρδας,Αθήνα,2007, επίσης βλ. 1^ο και 2^ο Πλάνο Διδαχής Πολιτικής Επιστήμης και 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι. στα σεμινάρια που διεξάγονται στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ)**

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ:

1^ο ΥΠΟΕΡΩΤΗΜΑ:

-Σε διεθνές επίπεδο η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) η οποία συνάφθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1950 και την οποία εφαρμόζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

-Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης τα θεμελιώδη δικαιώματα προστατεύονται απο τον χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων (ο οποίος ενσωματώθηκε στην Συνθήκη της Λισαβонаς 2007) **(βλ. 1^ο και 2^ο Πλάνο Διδαχής Πολιτικής Επιστήμης και 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι. στα σεμινάρια που διεξάγονται στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ).**

-Η κατοχύρωση ατομικών δικαιωμάτων ξεκίνησε στην Ελλάδα, ήδη από τα πρώτα επαναστατικά Συντάγματα. Το Σύνταγμα της Επιδαύρου (1822), προέβλεπε μεταξύ άλλων την ισότητα έναντι των νόμων και την προστασία της ιδιοκτησίας. Στο Σύνταγμα του Άστρους (1823) προβλέπονταν η ελευθερία της έκφρασης και του τύπου και η αρχή του νόμιμου δικαστή. Το Σύνταγμα της Τροιζήνας (1827) επέκτεινε τις εγγυήσεις αυτές, ενώ κατοχύρωσε την θρησκευτική ελευθερία, καθώς και το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου **(βλ. Ύλη επαναληπτικών μαθημάτων που έγιναν στις 2 και 3 Σεπτ.2021 στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ, επίσης βλ. 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι.)**

-Το ισχύον Σύνταγμα του 1975 περιέχει σαφώς τον πιο ολοκληρωμένο κατάλογο ατομικών δικαιωμάτων σε σχέση με όλα τα προϊσχύσαντα. Ενδεικτική είναι η κατοχύρωση της προστασίας της αξίας του ανθρώπου στο προοίμιο του Συντάγματος (άρθρο 2 §1 Σ), η αρχή της ισότητας (άρθρο 4 Σ), η προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5 §1 Σ). Πιο συγκεκριμένα:

- Πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας αποτελεί ο σεβασμός και η αξιοπρέπεια του ανθρώπου (άρθρο 2 Σ)
- Όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο (άρθρο 4 Σ)
- Τίτλοι ευγενείας ή διάκρισης δεν αναγνωρίζονται ούτε απονέμονται στους Έλληνες πολίτες (άρθρο 4 Σ)
- Δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας χωρίς προσβολή των δικαιωμάτων των άλλων (άρθρο 5 Σ)
- Καμία διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας, θρησκείας (άρθρο 5 Σ)
- Κατοχύρωση της προσωπικής ελευθερίας (άρθρο 5 Σ)
- Απαγόρευση σύλληψης και φυλάκισης χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα (άρθρο 6 Σ)
- Ανώτατα όρια προφυλάκισης (άρθρο 6 Σ)
- Απαγόρευση βασανιστηρίων (άρθρο 7 Σ)
- Η κατοικία αποτελεί άσυλο (άρθρο 9 Σ)
- Προστασία προσωπικών δεδομένων (άρθρο 9^α Σ)
- Δικαίωμα του συνέρχεσθαι (άρθρο 11 Σ)
- Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι (άρθρο 12 Σ)
- Ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης (άρθρο 13 Σ)
- Απόρρητο επιστολών (άρθρο 19 Σ)
- Δικαίωμα έννομης προστασίας από τα δικαστήρια (άρθρο 20 Σ)
- Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του κράτους (άρθρο 17 Σ)
- Το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης (άρθρο 14 Σ)
- Το δικαίωμα του νόμιμου δικαστή (άρθρο 8 Σ)
- Το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία (άρθρο 22 Σ)

-Συνδικαλιστική ελευθερία (άρθρο 23 Σ)

-Περαιτέρω το Σύνταγμα του 1975 εκσυγχρονίστηκε με την αναθεώρηση του 2001 με μια σειρά από δικαιώματα προστασίας του ατόμου από την τεχνολογία, όπως η προστασία της γενετικής ταυτότητας (άρθρο 5 §5 Σ), η προστασία των προσωπικών δεδομένων του ατόμου (άρθρο 9Α Σ), η κατοχύρωση του δικαιώματος πληροφόρησης του ατόμου (άρθρο 5Α §1 Σ) και της συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνία της πληροφορίας (άρθρο 5Α §2 Σ).

-Φορείς και αποδέκτες των ατομικών δικαιωμάτων (πολίτες, φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα, Δημόσιο-Κράτος).

-Αναλυτική παρουσίαση της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος (Σπηλιωτόπουλος - Διοικητικό Δίκαιο). Σύμφωνα με τον Σπηλιωτόπουλο **δημόσιο είναι το συμφέρον** όταν υποκείμενό του είναι ο λαός που έχει οργανωθεί με την έννομη τάξη σε κράτος. Το δημόσιο συμφέρον μπορεί να διακριθεί σε γενικό όταν αφορά το σύνολο των μελών της κρατικής κοινωνίας και σε ειδικό όταν αφορά κάποια τμήματά της (πχ. τοπικά και επαγγελματικά συμφέροντα).

- **Σχέση μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων και δημοσίου συμφέροντος:** Εγγυήσεις, περιορισμοί και αντι-περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων. Η άσκηση και η απόλαυση των δικαιωμάτων δεν είναι απόλυτη, ούτε και απεριόριστη, αντίθετα περιορίζεται με γενικούς και ειδικούς περιορισμούς οι οποίοι προβλέπονται από το Σύνταγμα. Πρωτίστως όμως, τα δικαιώματα, κατά την άσκηση και την απόλαυση τους περιορίζονται από την άσκηση και την απόλαυση των δικαιωμάτων των άλλων, και αυτό διότι όλα τα υποκείμενα-φορείς τους διαθέτουν το δικαίωμα της ίσης απόλαυσής τους.

-**Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πανδημία και η δικαιολογητική βάση των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων αλλά και της μερικής υποχρεωτικότητας του εμβολιασμού για συγκεκριμένες κατηγορίες του πληθυσμού (π.χ.υγειονομικοί κλπ):** Η ένταξη των περιοριστικών μέτρων για την προστασία του πληθυσμού από την πανδημία του κορωνοϊού στο σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως το γνωρίζει το Σύνταγμά μας αλλά και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. και η ΕΣΔΑ με ιδιαίτερη έμφαση στο πρώτο. Εν συνεχεία έγινε έλεγχος της συνταγματικότητας των επιβληθέντων νομοθετικών και διοικητικών περιορισμών στην άσκηση των σχετικών θεμελιωδών δικαιωμάτων με βάση την δικαιοκρατική αρχή της επιφύλαξης του νόμου.Ο έλεγχος αυτός με βάση τις έτερες δύο δικαιοκρατικές αρχές που περιορίζουν την περιοριστική δράση του νομοθέτη στην άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στις οποίες έγινε λόγος στο πρώτο μέρος, της **αρχής της αναλογικότητας** και της **απαγόρευσης προσβολής του πυρήνα του δικαιώματος**.

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει **τρεις γενικούς περιορισμούς των δικαιωμάτων:**

α) Η θεσμοποιημένη αναστολή των συνταγματικών δικαιωμάτων. (ανάλυση)

β) Η απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. (ανάλυση)

γ) Το χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης(αρ.25 παρ.4 Σ) (ανάλυση)

-Με βάση την αρχή της αναλογικότητας (αρ.25 παρ.1) οι περιορισμοί που επιβάλλονται στην άσκηση ενός θεμελιώδους δικαιώματος πρέπει να εξυπηρετούν καταρχάς έναν θεμιτό σκοπό και να είναι κατάλληλοι (πρόσφοροι), αναγκαίοι και αναλογικοί υπό στενή έννοια για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Η επιλογή του σκοπού αυτού ανήκει επίσης κατά τα ανωτέρω στην πολιτική ευχέρεια του νομοθέτη, με βάση την πολιτική και συνταγματική πραγματικότητα στην Κυβέρνηση η οποία έχει κατά κανόνα και την νομοθετική πρωτοβουλία κατ' άρθρο 73 παρ. 1 Σ και η οποία τυγχάνει της εμπιστοσύνης της Βουλής κατ' άρθρο 84 Σ. Ο σκοπός αυτός θα πρέπει να εξυπηρετεί είτε την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων άλλων προσώπων στο πλαίσιο επίλυσης μίας σύγκρουσης δικαιωμάτων είτε άλλα έννομα αγαθά υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος. (βλ. Ύλη επαναληπτικών μαθημάτων που έγιναν στις 2 και 3 Σεπτ.2021 στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ, επίσης βλ. 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι.)

-Τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την προστασία από την πανδημία αφορούν σε δραστικούς περιορισμούς στην ελευθερία κινήσεως, η οποία έχει περιορισθεί πλήρως με ορισμένες απαραίτητες εξαιρέσεις, την οικονομική ελευθερία ως επαγγελματική και επιχειρηματική ελευθερία των περισσότερων επιχειρήσεων, ελεύθερων επαγγελματιών και εργαζομένων, την απόλαυση δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας και άθλησης κατά τον ελεύθερο χρόνο, την παρουσία με μείωση των εισοδημάτων των αντίστοιχων εμπόρων, ελευθέρων επαγγελματιών και εργαζομένων, την θρησκευτική λατρεία και την ικανοποίηση του θρησκευτικού αισθήματος μέσω της εξωτερικεύσεώς του, τα προσωπικά δεδομένα, ακόμη και ευαίσθητα, όπως αυτό της υγείας, την ελευθερία του συνέρχεσθαι με την πλήρη απαγόρευση διαδηλώσεων και συγκεντρώσεων ακόμη και σε κλειστούς χώρους, την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή ενώ προσφάτως ανέκυψε και η συνδικαλιστική ελευθερία.

-Γίνεται σαφές ότι μέτρα που θίγουν μία σειρά ζωτικών για την οικονομική και κοινωνική ζωή δικαιωμάτων **πρέπει να εξυπηρετούν και να προστατεύουν καταφανώς υπέρτερα αγαθά τα οποία όχι απλά πρέπει να αφορούν την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων τρίτων αλλά και να συνδέονται άμεσα με το υπέρτερο δημόσιο συμφέρον.**

-Τέλος μία συνταγματική δικαιολογητική βάση των περιορισμών μπορεί να αναζητηθεί και στην διάταξη του άρθρου 25 παρ. 4 Σ, την οποία η νομολογία έχει «ανακαλύψει» τα τελευταία χρόνια, που κατοχυρώνει την αξίωση εκ μέρους του Κράτους έναντι των πολιτών (σ.σ. ορθότερα των φορέων των δικαιωμάτων) κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης. **Η διάταξη αυτή που εντάσσεται στο πλαίσιο του άρθρου 25 Σ αποτελεί την κατακλείδα του ανθρωποκεντρικού Συντάγματός μας σε αντιδιαστολή προς ένα ατομοκεντρικό Σύνταγμα, το οποίο είναι ξένο προς το ισχύον.**

-Κατά συνέπεια τα θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να ασκούνται και αντίστοιχα να περιορίζονται κατά τρόπο που συνάδει με την εκπλήρωση του παραπάνω χρέους. Ένα τέτοιο χρέος αξιώνει με την επιβολή και πάνω απ' όλα με την τήρηση των μέτρων αυτών από τους φορείς των δικαιωμάτων η Πολιτεία και όλοι εμείς ως φορείς αυτών των δικαιωμάτων και αποδέκτες των περιορισμών τους πρέπει να ανταποκριθούμε. **Η ζωή και η υγεία είναι τα ύψιστα αγαθά και αποτελούν την βιοτική βάση και προϋπόθεση για την άσκηση των υπολοίπων.**

-Τα αγαθά αυτά, όπως προαναφέρθηκε είναι τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ζωή και την υγεία και η δημόσια υγεία ως συλλογικό έννομο αγαθό αλλά και τα Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ) ως βασικός κοινωνικοοικονομικός θεσμός του Κράτους που εξυπηρετεί την υλοποίηση του κοινωνικού δικαιώματος στην υγεία (πρβλ. άρθρο 21 παρ. 3 Σ) στο πλαίσιο της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου (πρβλ. άρθρο 25 παρ. 1 εδ. α' Σ) **(βλ. Ύλη επαναληπτικών μαθημάτων που έγιναν στις 2 και 3 Σεπτ.2021 στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ, επίσης βλ. 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι.)**

2^ο ΥΠΟΕΡΩΤΗΜΑ:

Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του κράτους δικαίου:

- Το άρθρο 1 παρ. 1 του Συντάγματος εξαγγέλει πανηγυρικά τον τύπο του πολιτεύματος που εγκαθιδρύεται ως «Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία».
- Στον ρητό αυτό χαρακτηρισμό του πολιτεύματος δεν περιλαμβάνεται η αρχή του κράτους δικαίου. Από το σύνολο όμως των συνταγματικών διατάξεων προκύπτει:
- Η κατοχύρωση ενός σχετικά πλήρους καταλόγου ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και δικαιωμάτων ομαδικής δράσης (αρθρ. 2-24 Σ.), με

κορυφαία σημεία την προστασία της αξίας του ανθρώπου (αρθρ. 2 παρ. 1), την αρχή της ισότητας (αρθρ. 4 παρ. 1), την προσωπική ελευθερία σε συνδυασμό με την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθενός (αρθρ. 5 παρ. 1) και τη θρησκευτική ελευθερία (αρθρ. 13 παρ. 1).

- Η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου (αρθρ.25 Σ).
- Η κατοχύρωση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών (αρθρ. 26)
- Ο αυστηρός χαρακτήρας του Συντάγματος (αρθρ. 110)
- Ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων (αρθρ. 93 παρ. 4 και 100 Σ.)
- Ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων και ιδίως, η συνταγματική κατοχύρωση της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (αρθρ. 94 & 95)
- Η κατοχύρωση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και οι εγγυήσεις της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστών και ιδίως η ισοβιότητά τους (αρθρ. 87-92)
- Η μονιμότητα και οι λοιπές συναφείς θεσμικές εγγυήσεις των δημοσίων υπαλλήλων (αρθρ. 103)
- Η αρχή της αναλογικότητας (αρ.25 παρ.1 Σ).

-Από το εκτεταμένο αυτό πλέγμα διατάξεων, που βρίσκονται τόσο στο οργανωτικό μέρος όσο και στο κεφάλαιο των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, **συνάγεται η αρχή του κράτους δικαίου** ως γενική αρχή του Συντάγματος, δηλαδή ως συνταγματικός κανόνας άμεσης εφαρμογής, που δεσμεύει απευθείας όλα τα κρατικά όργανα, και ως οργανωτική βάση του πολιτεύματος, που συγκαθορίζει τη φυσιογνωμία του μαζί με τη δημοκρατική αρχή, το αντιπροσωπευτικό και το κοινοβουλευτικό σύστημα.

-Τα στοιχεία που συνθέτουν την αρχή του κράτους δικαίου εντάσσονται μάλιστα και στον σκληρό πυρήνα των μη υποκείμενων σε αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος (αρθρ. 110 παρ. 1), όπου αφενός μεν μνημονεύονται γενικά όλες οι διατάξεις που προσδιορίζουν τη μορφή και την βάση του πολιτεύματος ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, αφετέρου δε απαριθμούνται ειδικά η αρχή της διάκρισης των εξουσιών και οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1,4 και 7,5 παρ. 1 και 3 και 13 παρ. 1, μνημονεύονται δηλαδή με τον ένα ή τον άλλο τρόπο όλα τα συστατικά στοιχεία του κανονιστικού περιεχομένου της αρχής του κράτους δικαίου.

-Σύμφωνα λοιπόν με την αντίληψη που επικρατεί στη θεωρία του Συνταγματικού Δικαίου **κράτος δικαίου είναι το κράτος εκείνο στο οποίο η κρατική εξουσία περιορίζεται με κανόνες δικαίου σε όλες τις εκφάνσεις και λειτουργίες της.**

-Ο περιορισμός αυτός είναι, για την ακρίβεια **αυτοπεριορισμός**, εφόσον οι κανόνες δικαίου με τους οποίους οργανώνεται και περιορίζεται η κρατική εξουσία θεσπίζονται από την ίδια καταρχήν μεν με τη μορφή του τυπικού Συντάγματος, στη συνέχεια δε με τη μορφή της κοινής νομοθεσίας, που τίθεται με όποιο ορίζει το Σύνταγμα και συνάδει προς αυτό. Το κράτος δικαίου συμπίπτει έτσι σε τελική ανάλυση με το συνταγματικό κράτος και την ίδια την έννοια του τυπικού Συντάγματος. Η αρχή του κράτους δικαίου συνθέτει και διευρύνει την εγγυητική λειτουργία του Συντάγματος, γιατί λειτουργεί ως κριτήριο για την ερμηνεία όλων των επιμέρους συνταγματικών δικαιωμάτων και όλων των επιμέρους θεσμικών εγγυήσεων. (βλ. «**Ταβλαδωράκη Ε., Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Λειτουργίας του Κράτους εκδ. Γκιούρδας, Αθήνα, 2007, επίσης βλ. 1^ο και 2^ο Πλάνο Διδαχής Πολιτικής Επιστήμης και 1^ο Πλάνο Διδαχής Συνταγματικού Δικαίου Ταβλαδωράκη Ε.-Φωτεινός Ι. στα σεμινάρια που διεξάγονται στο Ειδικό Κέντρο Διαγωνισμών Δημοσίου ΑΝΕΛΙΞΗ,)**

Επιμέλεια Απάντησης

Ταβλαδωράκη Ευαγγελία

Πολιτικός Επιστήμονας

